

Шумило І.М.

студентка,

Сумський державний університет

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ЗЕМНИХ СИМВОЛІВ В ПОЕЗІЇ АНГЛІЙСЬКИХ АВТОРІВ

Актуальність нашого дослідження зумовлена інтересами лінгвістів та літературознавців до вивчення поетичної мови різних авторів. Цікавим є не тільки, і, можливо, не стільки процес створення тексту, скільки його сприйняття читачем, асоціації, викликані метафоричним перенесенням, здатність митця до оригінального відтворення засобами слова власного світосприйняття. Важливу роль у цьому процесі відіграє вміння поета використовувати метафори та персоніфікації при створенні своїх словесно-поетичних образів.

Об'єктом дослідження стали поезії В. Шекспіра, Е. Спенсера, У. Вордсворда, Д. Піла.

Предметом – персоніфіковані земні символи, використані англійськими поетами різних епох.

Ключовими поняттями, на які ми спиратимемося при проведенні нашого дослідження, є символ та персоніфікація. Поняття символу досліджувалось у межах різних наукових напрямів: лінгвопсихологічного (О. Потебня), психоаналітичного (К. Юнг), структурно-семантичного (Ц.Тодоров, О. Лосев, Н. Арутюнова, С. Аверінцев, Є. Шелестюк), культурологічного (Ю. Лотман, Е. Мелетинський), лінгвосеміотичного (Н. Слухай). Вдало узагальнив різні підходи до трактування цього терміну Є.В. Шелестюк. Результатом систематизації знань про символ стало визначення таких його ознак, як багатозначність, комплексність змісту, комплементарність (перехрещення протилежних значень), архетипність, універсальність, національно-культурна специфічність ряду символів, вбудованість в структуру міфології, літератури, мистецтва та інших семіотичних систем.

Метафорі та персоніфікації як її різновиду в зарубіжному, пострадянському та українському мовознавстві також присвячено багато наукових розвідок. При цьому не можна не згадати монографії російських дослідників «Метафора в языке и тексте» та «Теория метафоры». Значний внесок у вивчення цього тропу зробили англійські вчені Дж. Лакофф та М. Джонсон. Заслуговують на увагу роботи українських дослідників метафори Жуйкової М., Тараненка О., Голубовської І., Забуранної О. та ін.

Персоніфікацію (або ж уособлення, прозопопею) визначають як «вид метафори, троп, що полягає в перенесенні ознак і властивостей людини на предмети, явища природи, абстрактні поняття на тварин. Іноді під уособленням розуміють не тільки «олюднення», а й узагалі «оживлення» реалій неживого світу» [3, с. 689]. Є підстави думати, що персоніфікація належить до найдавніших метафоричних явищ мови, вона відображала

анімістичний погляд людей на природу, при якому весь світ населявся духами: говорив, сміявся, плакав, тужив. Тому уособлення вважається найвиразнішою ознакою фольклору, зокрема казок, легенд, народних оповідок, загадок [1].

Враховуючи багатогранність підходів до вивчення ключових понять, в різних авторів існують різні, часом, протилежні погляди щодо типології персоніфікованих символів.

Вслід за В. Філінюк [4] при аналізі англійських поезій ми виділятимемо 3 види метафоричних персоніфікацій, побудованих на поєднанні таких значень: «явища та об'єкти природи + людина», «просторові поняття + людина», «часові поняття + людина»тощо. Основну увагу сконцентруємо на першому типі персоніфікацій, так як саме вони і є основним об'єктом нашого дослідження.

Перенесення стереотипів рослинного світу на риси людської вдачі, і навпаки має метафоричну природу. На думку О. Федик, за допомогою метафоричного напрямку «людина – природа» підсилюється роль людини як творчого суб'єкта, гуманізується увесь світ і прилучається до співпраці та співдії з людиною [5, с. 254]. Цікавим, на нашу думку, прикладом є уривок з твору Е.Спенсера «Королева фей» [6], де використовуються лексеми назви дерев і кущів. На жаль, українського перекладу тексту нам знайти не вдалося, тому наведемо уривки російською та українською власного перекладу:

1) *And foorth they passe, with pleasure forward led,
Ioying to heare the birdes sweete harmony,
Which therein shrouded from the tempest dred,
Seemd in their song to scorne the cruell sky.
Much can they prayse the trees so straight and hy,
**The sayling Pine, the Cedar proud and tall,
The vine-prop Elme, the Poplar neuer dry,
The builder Oake, sole king of forrests all.**
The Aspine good for staues, the Cypresse funerall.*

*Подобається їм завітчана калина,
Вологість прибережної верби,
**І гордий дуб, й тендітненька
крушина,**
І плющ густий, що виріс край води.
Струнка тополя і плакуча іва,
І липи цвіт, що трунок для бджоли,
І бук міцний, і темная олива,
**Осика любя їм за те, що
говірлива...***

*Им нравится цветущая калина,
И влажная прибрежная ветла,
И гордый дуб, и хрупкая крушина,
И плющ густой, что вьется вокруг
ствола,
**И тополь стройный, плачущая
ива,**
И липы цвет, чем кормится пчела,
**И крепкий бук, и темная олива,
Осина им мила за то, что так
болтлива...***

У наведених уривках як показники персоніфікації використані прикметники-епітети: гордий, тендітенька, струнка, говірлива. Людські якості перенесені на рослини. Цікавою є і символіка згаданих рослин. Наприклад, Дуб – символ гордості й міці; дужого, гарного парубка; нерозважливості.

У християнстві дуб ,як і кедр, був символом гордості і пихатості. Цілком логічно, що до слів дуб і бук були вжиті епітети гордий і міцний. Верба та іва теж споріднені породи дерев, які найчастіше ростуть поблизу води, до якої в давнину люди ставилися з побожним трепетом. Саме тому верба волога, а іва плачуча. Через метафоричні асоціації відкриваються нові зв'язки між явищами природи, нового змісту набувають звичні та буденні поняття.

Ще одним прикладом є «Літня пісня» Д. Піла, в цьому творі нам видається цікавим використання лексем вишенька, суниця.

*When as the rye reach to the chin,
And chorcherry, chorcherry ripe
within,
Strawberries swimming in the cream,
And school-boys playing in the
stream;
Then O, then O, then O my true love
said,
Till that time come again,
She could not live a maid.*

*Коли достигло підборіддя жито
А стигла вишенька рум'янцем вже
налита
Коли у кремі плаває суниця
В озерці дівчора вся веселиться
Тоді зітхнула миленька моя:
«Не можу жити в дівках вже і
дня»(власний переклад)*

Метафоризація назв рослин залежить не тільки від їх традиційної символіки, а й від значень граматичного роду. Деякі фітоніми жіночого роду асоціюються з особами жіночої статі, як у нашому випадку: стигла вишенька, суниця в кремі символізують дівочий вік, готовність до шлюбу, красу, задоволення життям.

Прикладом «оживлення» квітів є поезія У. Вордсворда «Нарциси».

*I wandered lonely as a cloud
That floats on high o'er vales And
hills,
When all at once I saw a crowd,
A host, of golden daffodils;
**Beside the lake, beneath the trees,
Fluttering and dancing in the breeze.***

*Як хмара, що витає понад схилами
й гаями
Я в роздумах провів багато днів
Коли умить перед очами
Нарцисів край замерехтів
Поруч озер, під кронами гілок
Тріпочуть і танцюють в вітерок.*

Квіти наділені характерними для людини діями, наприклад, тріпотати, танцювати. І хоча традиційно нарцис символізує самозакоханого егоїста, у даному контексті цей символ скоріше має значення чогось легкого, білого, схожого на хмарину, тендітного і ніжного, здатного зачарувати.

Проаналізовані нами поезії англійських авторів різних епох підтверджують, що культурна цінність слова як символу полягає не тільки в його здатності зберігати й повідомляти історичну інформацію, а й сприяти творенню художніх образів, заснованих на метафоричному баченні світу. Мислення метафорами, здатність до персоніфікації символів є органічним для підсвідомості та свідомості людини, як це було встановлено фрейд-юнгівською школою інтерпретації символів на матеріалі вербальних асоціацій [2, с. 358].

Окрім того, фітонімічна лексика яскраво репрезентує життєвий досвід людини, її тонкі, індивідуальні спостереження за навколишнім світом. Отже, можна говорити що персоніфіковані земні символи здатні розповісти про художньо-поетичне наповнення поезій завдяки наявним у структурі образним, поняттєвим та символічним значенням.

Список використаних джерел:

1. Бібліотека української літератури [Електронний ресурс] Режим доступу <http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2756-personifikatsiya>
2. Подолян І.Е. Дослідження мовної картини світу на матеріалі вербальних асоціацій // Зб. ст. за доповідями Міжнародної наукової конференції «Проблеми зіставної семантики». – К.: Київ. держ. лінгв. ун-т. – 1999. – С. 357–361.
3. Українська мова. Енциклопедія [редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
4. Філологічний дискурс, випуск 1, 2015/ Philological Discourse, Volume 1, 2015 [Електронний ресурс] Режим доступу <http://fildyskurs.kgpa.km.ua/Files/1/21.pdf>
5. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / Федик О. – Львів : Місіонер, 2000. – 300 с.
6. Spenser Edmund «The Faerie Queene» Book 1, Canto 1 [Електронний ресурс] Режим доступу <http://rpo.library.utoronto.ca/poems/faerie-queene-book-1-canto-1-1596>